

Preek 2 Koningen 5: 1-15a De afgod van Naäman

Broeders, zusters,

Boven de preek van vandaag heb ik gezet: de afgod van Naäman. De derde preek over afgoden. Ik heb al eens eerder in een preek stilgestaan bij de afgoden van Lea en Zacheüs. Weet u nog? Lea, wiens afgod de erkenning van haar vader Laban en haar man Jakob is. Zij moet ontdekken dat er maar één echte Vader en maar één echte Bruidegom is waar je je leven op kunt bouwen.

En bij Zacheüs is geld en bezit het wankel fundament waarop hij z'n leven bouwt. Daar leeft hij voor. Door deze afgod heeft hij in materiële zin veel gekregen, maar wat is hij ook veel kwijt geraakt. Het levert hem de haat van z'n volksgenoten, een leven in eenzaamheid, een afgestompt geweten op. Zacheüs die het verwerven van rijkdom tot hoogste doel heeft gemaakt moet ontdekken dat een relatie met Jezus die steenrijk is, maar alles prijsgeeft voor ons, het enige fundament onder je leven is dat werkelijk stand houdt.

Vandaag wil ik met u stilstaan bij Naäman. Ook hij heeft een afgod in zijn leven. De afgod van succes. Want succesvol is hij. Hij is een hoge militair. Hij geeft leiding aan een groot en machtig leger en dankzij zijn strategisch inzicht heeft hij met het Syrische leger de overwinning behaald. Hij is zelfs hoog in aanzien bij de koning, lezen we. Als de koning van Syrië de tempel van z'n god Rimmon binnengaat leunt hij op de hand van Naäman. Kortom hij is de rechterhand van de koning. Naäman is geslaagd in het leven, hij heeft carrière gemaakt. Hij heeft het ver geschopt. Op de familieverjaardagen wordt vol trots verteld hoe ver 'onze Naäman' het heeft geschopt in de maatschappij, met als doel natuurlijk dat alle aanwezigen beseffen hoe klein zij wel niet zijn in vergelijking met deze geweldig grote meneer Naäman. En als we het gedrag van Naäman zelf bezien in de loop van het verhaal dan mogen we gerust aannemen dat het hem zelf ook behoorlijk naar de bol is gestegen. Hij leeft in de veronderstelling dat hij z'n leven prima op orde heeft. Hij hoort bij de upper class van het land. De koning waardeert hem, de gewone mensen staan bij hem in de schaduw en kijken tegen hem op. Bij zijn volksgenoten is hij een geziene gast, ze dragen hem op handen, want hij heeft hen bevrijd van z'n vijanden. Naäman heeft alle reden om trots en zelf ingenomen te zijn. Het is ook niet niks wat hij bereikt had. Zijn succes heeft hem tot nu toe heel veel voordeel opgeleverd. En hij gaat ervan uit dat iedereen naar zijn pijpen danst en hem gehoorzaamt. De auteur van het tweede

Koningenboek stapelt de ene lofuiting op de andere om ons duidelijk te maken hoe ver Naäman het geschopt heeft. Maar dan ineens voegt de schrijver er een zinnetje aan toe, dat al die successen in een ander daglicht plaatst. Naäman is ziek. Hij is melaats. Melaatsheid of huidvraat is een verzamelnaam voor allerlei huidziekten waardoor het slachtoffer langzaam kreupel wordt, misvormd raakt en ten slotte sterft. Naämans lichaam zal opzwellen, huid en botten zullen op den duur scheuren, en dan stukje bij beetje afvallen, terwijl geleidelijk aan de dood intreedt. Naäman heeft alles, rijkdom, eer, status, volksgunst, maar intussen is hij bezig letterlijk uiteen te vallen. Alles wat hij heeft bereikt in z'n leven maakt hem tot een insider. Hij hoort er helemaal bij. Maar zijn ziekte maakt hem een outsider. Hij is ten dode opgeschreven.

Maar dan krijgt het verhaal een verrassende wending. De redding komt uit onverwachte hoek. Er is een jong meisje, een slavinetje, door bendes meegenomen uit Israël, en zij heeft een advies. Haar heer moet naar Samaria gaan. Naar de profeet Elisa. Dat is wel ironisch. Dit meisje mist alles wat Naäman zo groot heeft gemaakt. Ze is niet bepaald succesvol, een onaanzienlijk slavinetje, misschien heeft ze wel moeten aanzien dat haar ouders voor haar ogen gedood zijn. Ze staat helemaal onderaan de maatschappelijke ladder. Ze heeft alle reden om haatdragend te zijn naar haar eigenaar. Het is te begrijpen als ze niets gezegd zou hebben. "De Syriërs hebben mij zoveel pijn bezorgd, dan is het nu jouw beurt om pijn te lijden. Boontje komt om z'n loontje. Je hebt mijn leven verpest, nu zal je zelf van ellende wegteren. Ik zal dansen op je graf".

Nee, dit jonge kind heeft in Syrië het geloof in de levende God van Israël behouden en ze weet dat er in Samaria een profeet namens deze God optreedt. Mogelijk dat Elisa de profeet haar meester kan helpen. Ze vertelt het aan haar meesteres en via haar hoort Naäman van dit nieuwe hoopvolle perspectief. Naäman overlegt het met de koning en hij gaat met een aanbevelingsbrief en een kapitaal aan goud, zilver en kleding op pad.

In Israël aangekomen moet Naäman een nieuwe les leren. In de Syrische godsdienst geloven de mensen dat religie een vorm van sociale controle is. Leid jij een goed leven dan zullen de goden je zegenen en voorspoed geven. Leef je niet goed, dan zullen de goden je straffen. Een manier van denken die we trouwens ook onder Gods volk wel tegenkomen. Denkt u maar aan de vrienden van Job. Naar hun overtuiging moet Job verschrikkelijk gezondigd hebben als je zoveel ellende over je heen

gegoten krijgt.

Voor wie zo denkt is het logisch dat de meest geslaagde mensen in het leven het dichtst bij hun god staan. Als Naäman iets gedaan wil hebben van de God van Israël dan moet hij dus bij de meest geslaagde man van het land zijn, en dat is natuurlijk de koning. Zo gaat het, wil je iets gedaan hebben dan ga je netwerken. Maar dan blijkt dat de God van Israël een totaal andere God is. Een God die niet te manipuleren, te sussen of om te kopen is met geschenken. God is anders dan de andere goden. Je kunt Hem tot niets verplichten. Als God geeft, dan doet Hij dat uit genade!

De koning scheurt van pure wanhoop zijn kleren. *“Ben ik soms een god dat ik kan beschikken over leven of dood?”* Met die vraag raakt de koning de kern van de zaak. Naäman had van succes zijn afgod gemaakt. Hij gaat er vanuit dat hij zich op basis van z'n reputatie tot andere leden van de bovenste klasse kan wenden en dan zou krijgen wat hij nodig heeft. Maar je prestaties, geld en macht kunnen niet beschikken over leven of dood. Naäman zoekt een getemde god, een god aan de leiband, maar zo is de God van Israël niet. Hij is geen God die wij in onze broekzak hebben: als wij ons voorbeeldig gedragen, dan zal Hij ons welgezind zijn, wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is de roe.

Zo is Hij nu juist niet! Integendeel, niet wij hebben God in onze macht, maar Hij wil juist dat wij ons aan Zijn macht overgeven en toevertrouwen. God is niet de god van de mensen van succes, Hij wil de God zijn van iedereen!

De profeet Elisa hoort van de paniek die in het paleis van de koning is uitgebroken door de komst van Naäman. Hij durft de koning een verwijt te maken. *“Waarom scheur je je kleren? Is er dan geen profeet in Israël? Breng die man bij mij!”*

De deftige Naäman verschijnt bij het huis van Elisa. En dan gebeurt het wonderbaarlijke. Elisa neemt niet eens de moeite naar buiten te komen. Opnieuw moet Naäman een les leren. Naäman verwacht dat de profeet hem tegemoet komt, z'n geschenken aanneemt, en door middel van een magisch ritueel hem zou genezen. Maar niets van dat alles. Naäman moet leren dat niet hij de regie heeft, maar God. Elisa stuurt gewoon z'n knecht met een opdracht. Naäman moet zich zeven keer onderdompelen in de Jordaan. De Jordaan nog wel. Niet meer dan een slootje vergeleken bij de rivieren in Syrië. Naäman voelt zich beledigd. Als Elisa gezegd had dat hij kruipend terug moet naar Syrië had hij het waarschijnlijk gedaan, maar zeven keer onder gaan in dat miezerige slootje, dat is z'n eer te na.

Broeders, zusters, hier zit ook best een les in voor ons. Hoe vaak horen wij ook niet

zeggen dat we niet moeten denken dat het allemaal zo makkelijk gaat. Het Evangelie is dat we geloven in het offer van de Here Jezus en we zullen behouden worden, maar maken we het dan niet te simpel? Moet er niet meer gebeuren? Moeten we niet eerst heel veel besef van onze eigen zondigheid hebben? Of moeten we niet eerst een diepe ervaring hebben van Gods aanwezigheid in ons leven voordat we met zekerheid mogen zeggen dat we vergeving hebben ontvangen? Of moeten we niet eerst zorgen dat ons leven op orde is? Om belijdenis te doen, daarvoor moet je wel 'goed genoeg' zijn. Een taak in de kerk, of Avondmaal vieren, daarvoor moet je wel 'goed genoeg' zijn. Wanneer ben je dat dan, goed genoeg? Nooit toch! Het is een verkapte manier om met je eigen prestaties iets te willen toevoegen aan Gods genade. Als we zo redeneren dan hebben we veel weg van Naäman die van alles zou willen doen voor z'n reiniging, maar niet het simpele kopje onder gaan in de Jordaan. De opdracht was te makkelijk voor Naäman. Om dit te gaan doen moet hij toegeven dat hij het zelf niet kan. Hij is een zwak mens die niet anders kan dan z'n handen ophouden en z'n genezing als gratis cadeau ontvangen. Wie Gods genade wil ontvangen heeft eigenlijk maar één ding nodig: nood! De erkenning dat je het zelf niet kunt maar dat je God nodig hebt. Dat is genoeg. Niet jouw prestatie, niet jouw status van succesvol mens en ook niet je status van een goed christen, maar je lege handen. Dat moet Naäman leren!

Uiteindelijk weten z'n knechten hem over te halen toch het Jordaanwater in te gaan. Naäman gaat zeven keer te water en zijn lichaam wordt weer gezond. God reinigt hem volledig.

Nu keert Naäman terug naar Elisa. Hij belijdt dat er geen andere God is dan de God van Israël. Naämans afgod van het succes heeft moeten plaatsmaken voor de God van genade. De God die geeft om niet, ...voor niks!

Ik heb me afgevraagd wie nu de hoofdrolspeler is in dit verhaal. Is dat Naäman, is dat Elisa, of is dat misschien dat kind, die zo zijdelings ter sprake komt in de gebeurtenissen. Een kind nog, maar wel een dochter van Abraham, Izaäk en Jakob. Een anoniem, onbetekenend kind dat een moeilijk leven doormaakt. Een slavinnetje, een gevangene, het vrouwelijke knechtje van de familie Naäman. Maar juist dit eenvoudige meisje kiest niet voor wraak vanwege het lijden dat haar door de Syriërs is aangedaan, maar deze kleine held kiest voor vergeving. Ze kiest ervoor om richtingaanwijzer naar de God van Israël te zijn. Dankzij het feit dat dit kind het lijden

van een slaaf ondergaat ontvangt Naäman genezing. Is dit meisje op die manier niet een beetje een richtingaanwijzer naar die grote lijdende Knecht die op zoveel plaatsen in het Oude Testament al wordt aangekondigd. In de bijbel wordt keer op keer uitdrukkelijk onderstreept dat Gods genade en vergeving voor de ontvanger gratis is, maar voor de schenker altijd kostbaar. Vergeving kost altijd iets. Onrecht kan nooit gewoon door de vingers worden gezien. Het kost altijd iemand iets! Als iemand mij beroofd van m'n geld dan kun ik terugbetaling eisen of ik kan de dader vergeving schenken. Maar als ik voor dat laatste, voor vergeving kies, dan betaal ik dus zelf. Dan kost het mij verlies. Ik ben m'n geld kwijt. Ik draagt het zelf. Alle vergeving is dus kostbaar. En dat principe, dat er voor vergeving altijd iemand zal moeten betalen, vindt zijn hoogtepunt in Jezus Christus. Hij is de vervuller van de profetieën over de Lijdende Knecht uit Jesaja 53. Hoewel Hij in de hemel rijkdom en heerlijkheid genoot, verloor Hij alles! Hij werd mens, een slaaf, geslagen, gevangen genomen, gedood. Omlaag kijkend van het kruis naar zijn zogenaamde vrienden, van wie één Hem verloochende en de ander Hem verraadde, vrienden die Hem allemaal in de steek hebben gelaten toen het spannend werd bij de vangenneming, betaalde Hij de prijs. Hij schonk vergeving en stierf voor hen aan het kruis. God verwerkt zelf de straf en de schuld. Hij betaalt, zodat wij het niet hoeven. En dat deed Hij niet alleen voor Zijn twijfelachtige vrienden. Dat doet Hij ook voor ons.

Bij alle afgoden die we de afgelopen tijd bekeken hebben zien we dat Jezus' liefde het enige juiste antwoord is op de afgoden die mensen in hun macht houden. Lea werd een bittere vrouw omdat ze krampachtig op zoek was naar erkenning van mensen. Haar vader en echtgenoot konden daar niet aan voldoen. Pas toen ze ging ontdekken dat Gods liefde een fundament is dat je nooit kwijt raakt, al wijzen je vader en je man je af, kwam er heling. De liefde van God kun je namelijk nooit kwijtraken. Mensenliefde is een wankel basis, Gods liefde is onwankelbaar.

Zacheüs zocht voldoening in geld en bezit. Maar Hij moest gaan zien dat je daarmee alles kwijt raakt dat je een goed mens maakt. Hij had een ander fundament nodig. Hij moest leren zien dat Gods Zoon juist al Zijn rijkdom en bezit opgaf om ons rijk te maken. Wie naar het kruis kijkt gaat beseffen hoe groot je eigen zwakheid is, maar ook hoe groot Gods gevende liefde is.

En Naäman, de maarschalk in het Syrische leger, de man van succes en aanzien,

had het nodig dat hij klein werd gemaakt en kwetsbaar. Pas toen is hij gaan beseffen dat succes en eer van mensen je nooit echte voldoening zullen geven. Zodra er crisis in je leven komt, als je gezondheid je in de steek laat, ga je snappen dat je een liefde nodig hebt die niet met geld of eigen prestatie te koop is. Voor Naäman een helende ervaring. Het besef dat je uit jezelf echt met lege handen staat. Naäman moest om genezen te worden, eerst de aanwijzing van een slavinetje opvolgen, daarna de aanwijzingen van de knecht van Elia en ten slotte van zijn eigen knechten. De bovenbazen van die tijd gingen met dit soort mensen niet veel beter om dan met een huisdier of lastdier. Toch liet God juist door deze mensen de boodschap van redding brengen. Het antwoord kwam niet uit het paleis maar uit het slavenverblijf! Zo werkt God, zo werkt de Here Jezus. Hij kwam niet naar Rome of Alexandrië, maar werd geboren in een beestenstal. Zijn discipelen vroegen het telkens weer: wanneer grijpt u nu eens de macht? Wanneer is het aanpappen met de simpele zielen voorbij? Wanneer begint u eens echt met netwerken en fondsenwerving? Wanneer stort u zich in de verkiezingen? Wanneer komen we op de tv? Maar Jezus diende de gewone man en werd uiteindelijk doodgemarteld. Zelf bij Zijn opstanding verscheen Hij niet aan de groten der aarde, maar aan een stelletje vrouwen, mensen die nauwelijks status hadden in die tijd. Redding wordt niet door eigen kracht ontvangen maar door erkenning van zwakte en nood. En de redding is door Jezus niet door kracht tot stand gebracht maar door overgave, dienstbaarheid, door een offer en door de dood. Dit is één van de voornaamste boodschappen van de Bijbel: God kiest het zwakke in de wereld, een slavinetje, om het sterke, een oppermaarschalk van het Syrische leger, te beschamen.

Zo gaat God te werk, zo ging Jezus het land door. Als vriend van zondaren en tollenaars. Velen voelden zich te trots, te vroom, te groot, om zich aan Zijn liefde over te geven. Naäman, de Syriër mocht het leren. Zijn succes is een afgod. Alleen de genadige, gevende God, die in Jezus dichterbij is gekomen dan ooit, is het waard om je, met alles wat je bent, aan over te geven. Het is werkelijk waar:

Geen and're pleitgrond hebben wij
Niets maakt naast Hem ons vrij:
het is genoeg, dat Jezus stierf,
ja stierf voor u en mij!

AMEN

November 2016

G.P. Hartkamp

Wapenveld